

MARKÓ ÁRPÁD

a történettudományok doktora

1885—1966

A régi felszabadulás előtti hadtörténész nemzedék utolsó, egyben legnagyobb képviselőjének kezéből esett ki a toll. Halálával elvesztettük nemcsak a XVII. és XVIII. századi, de az egész magyar hadtörténelem kimagasló művelőjét.

Katonai múlt után kezdett történelemkutatással foglalkozni, hasonlóan több tisztársához. Közülük ő tette meg a leghosszabb utat: a Habsburg-monarchia tisztjéből, az ellenforradalmi korszak Tudományos Akadémiájának levelező tagjából élete utolsó szakaszában a történettudományok doktora, a népi szocialista Magyarország megbecsült tudósa lett.

Markó Árpád 1885-ben született a Felvidéken, s iskoláinak elvégzése után a katonai pályát választotta. Még be sem töltötte 21. életévét, amikor 1906 augusztusában a bécsújhelyi katonai akadémia elvégzése után tisztté avatták. Ettől kezdve 34 éven át hordta az egyenruhát. Csapattisztként vett részt az első világháborúban, majd a húszas években a Hadtörténelmi Levéltárba kapott beosztást. A harmincas években a levéltár egyik vezetője. 1938. november 1-ével ezredes, majd 1940. május 1-én nyugállományba helyezték.

A régi m. kir. Hadtörténelmi Levéltár fő munkája Markó Árpád működésének idején „A világháború 1914—1918” című terjedelmes sorozat volt. Ez a munka nagyfokú leköötöttséggel járt, sokaknak egyoldalúságot eredményezett. Markó Árpád ilyen körülmények között is színvonalas, időtálló tevékenységet fejtett ki. 1927-től kezdődően megjelent dolgozatai, később könyvei Zrinyi Miklóssal, a költővel kezdődően a kuruc szabadságharcon keresztül Kossuth törökországi emigrációban folytatott katonai tanulmányaiig jó két évszázad magyar és részben egyetemes hadtörténelmét fogják át.

Kutatásainak középpontjában mindvégig a hadtörténelem állott, de ezt a legtágabban értelmezte. Érdekelték a csaták és a hadjáratok, tanulmányozta a hadszervezetet és a fegyvereket. Kétféle katonaportrékat rajzolt, figyelemmel kísérte a hadművészet fejlődését, nem tévesztve szem elől a politikai, sőt művelődéstörténeti vonatkozásokat sem. Markó Árpád egyszemélyben volt elméletileg képzett, gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező katona és szakmailag alaposan felkészült történész. E körülmény írásainak kezdettől fogva rangot és tekintélyt biztosított.

Kutatási területe visszanyúlt a török—magyar harcok időszakáig. Különösen szívesen foglalkozott Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér tevékenységével, neki köszönhetjük Zrínyi katonai munkáinak első kritikai kiadását.

Legkedvesebb témája a nagy kuruc szabadságharc katonai története — ebben magának II. Rákóczi Ferencnek a tevékenysége volt. Alapos, több évtizedes kutatással tárta fel a kuruc hadsereg történetét, a harc fény- és árnyoldalait, Rákóczi szerepét, a főúri vezetésből adódó problémákat, a fegyelem kérdéseit. Munkái úttörő jellegűek és időtállóak: a XVIII. század elejének katonai történetével lehetetlen foglalkozni e munkák ismerete nélkül.

Ismételten kutatta a XVIII. század közepén és végén vívott harcokat, háborúkat. A magyar huszárságról előtte is többen írtak, de eddig ő rajzolt legrealisabb képet erről a nemzetközi hírű, abban az időben legendás fegyvernemről. Hadik András tábornagról szóló munkájában a katonai kérdéseket igyekezett a gazdasági fejlődéssel kapcsolatban szemlélni, e könyv a felszabadulás előtti hadtörténeti irodalom egyik legjobb terméke.

Érdekelte az 1848—49-es szabadságharc katonai története, Kossuth katonai tudományos munkássága. Több alkalommal foglalkozott elméleti kérdésekkel, a katonai tapasztalatok felhasználásával, cikksorozatot írt a magyar katonai nyelv fejlődéstörténetéről, összeállította a Magyar Tudományos Akadémia katonatagjainak életrajzát.

Markó Árpád több évtizeden át tevékenyen vett részt a Magyar Történelmi Társulat munkájában, 1932-től haláláig tagja volt az igazgatóválasztmánynak. A Hadtörténelmi Közleményeknek 1927-től ugyancsak haláláig állandó munkatársa volt.

Munkatársai és barátai tisztelettel gondolunk rá vissza; emlékében a munkát, a sokoldalúan alkotó tevékenységet, a tudomány előrevitelére való szakadatlan törekvést őrizzük.

TARTALOM

I. TUDOMÁNYOS EMLÉKÜLÉS

(Pécs, 1966. szeptember 9.)

***	Szigetvár 1566—1966 — — — — —	769
FÖLDEVÁRI JÁNOS	Megnyitó — — — — —	770
SINKOVICS ISTVÁN	A török elleni védelem fő kérdései — — — —	772
TAYYIB GÖKBILGIN	Szigetvár ostroma és elfoglalása 1566-ban (Török források szerint) — — — — —	793
CYRIL HORÁČEK	Az oszmán birodalom és a közép-európai rendi államok a XVI. században — — — — —	800
GEORG WAGNER	Szigetvár felmentésének akadályai 1566-ban —	807
BENCZÉDI LÁSZLÓ	Katonarétegek helyzete a török elleni várháborúkban — — — — —	821
CSILLAG FERENC	Magyar és török fegyverek a XVI. század közepén — — — — —	828
HORVÁTH MIKLÓS	Szigetvár védelmének néhány katonai kérdése	844
PERJÉS GÉZA	Az oszmán birodalom európai háborúinak katonai kérdése — — — — —	862
SZEBENYI PÉTER	Szigetvár 1566-os ostroma az általános és középfokú történelemtanításban — — — — —	873
NAGY LÁSZLÓ	A Habsburg-hatalom XVI. századi magyarországi török politikájának problematikájához — — —	878
RÁZSÓ GYULA	Az osztrák hadsereg hadművészetének és szervezetének néhány problematikája a XVI. században	883

II. TUDOMÁNYOS EMLÉKÜLÉS

(Szigetvár, 1966. szeptember 10.)

RÚZSÁS LAJOS	Bevezető a Szigetvári Emlékkönyv vitájához —	393
--------------	--	-----

HOZZÁSZÓLÁSOK A SZIGETVÁRI EMLÉKKÖNYV VITÁJÁHOZ

BENDA KÁLMÁN	— — — — —	897
HECKENAST GUSZTÁV	— — — — —	900

TÓTH SÁNDOR	-----	903
MAKKAI LÁSZLÓ	-----	904
PERJÉS GÉZA	-----	905
HORVÁTH MIKLÓS	-----	906
KOPASZ GÁBOR	-----	907
ANGYAL ENDRE	-----	908

VÁLASZ A FELSZÓLALÁSOKRA

RÜZSÁS LAJOS	-----	911
--------------	-------	-----

ELNÖKI ZÁRSZÓ

VÖRÖS KÁROLY	-----	914
--------------	-------	-----

SZEMLE

N. L.	Szigetvári Emlékkönyv (Ismertetés) ---	917
-------	--	-----

HÍREK

R. GY.	Nemzetközi történetészkonferencia Budapesten a Dunavölgyi országok szerepéről a második világháborúban -----	921
--------	--	-----

Markó Árpád: 1885—1966 | -----

Megemlékezés	-----	923
--------------	-------	-----

СОДЕРЖАНИЕ

I. НАУЧНАЯ ВОСПОМИНАТЕЛЬНАЯ СЕССИЯ (Г. ПЕЧ 9 сентября 1966 г.)

* * *	Сигетвар 1566—1966 — — — — —	769
Янош ФЕЛЬДВАРИ	Вступительное слово — — — — —	770
Иштван ШИНКОВИЧ	Важнейшие вопросы обороны от турок — — —	772
Тайиб ГОКБИЛГИН	Осада и взятие Сигетвара в 1566 г. (по турецким источникам) — — — — —	793
Цирил ХОРАЧЕК	Османская держава и средневропейские сословные государства в XVI-ом веке — — — — —	800
Георг ВАГНЕР	Препятствия освобождения Сигетвара в 1566 г. —	807
Ласло БЕНЦЕДИ	Положение солдатской прослойки в крепостных войнах против турков — — — — —	821
Ференц ЧИЛЛАГ	Венгерское и турецкое оружия в середине XVI-ого века — — — — —	828
Миклош ХОРВАТ	Некоторые военные вопросы обороны Сигетвара —	844
Геза ПЕРЬЕШ	Военные вопросы европейских войн османской державы — — — — —	862
Петер СЕБЕНЬИ	Осада Сигетвара в 1566 г. в преподавании истории в общеобразовательных и средних школах —	873
Ласло НАДЬ	К проблематике турецкой политики Габсбургской империи проведённой в Венгрии в XVI веке — —	878
Дюла РАЖО	Некоторые проблемы военного искусства и организации австрийской армии XVI века — — —	883

II. НАУЧНАЯ ВОСПОМИНАТЕЛЬНАЯ СЕССИЯ (Г. СИГЕТВАР 10 сентября 1966 г.)

Лайош РУЖАШ	Вступительное слово к дискуссии о Юбилейном Сборнике «Сигетвар» — — — — —	893
ВЫСТУПЛЕНИЯ К ДИСКУССИИ О ЮБИЛЕЙНОМ СБОРНИКЕ СИГЕТВАР		
Калман БЕНДА	— — — — —	897
Густав ХЕКЕНАСТ	— — — — —	900

Шандор ТОТ	— — — — —	903
Ласло МАККАИ	— — — — —	904
Геза ПЕРЬЕШ	— — — — —	905
Миклош ХОРВАТ	— — — — —	906
Габор КОПАС	— — — — —	907
Эндре АНДЯЛ	— — — — —	908

ОТВЕТ НА ВЫСТУПЛЕНИЯ

Лайош РУЖАШ	— — — — —	911
-------------	-----------	-----

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Карой ВЕРЕШ	— — — — —	914
-------------	-----------	-----

РЕЦЕНЗИИ

Л. Н.	Юбилейный сборник «Сигетвар» (аннотация) —	917
-------	--	-----

НОВОСТИ

Д. Р.	Международная конференция историков в Будапеште о роли дунайских стран во второй мировой войне — — — — —	921
-------	--	-----

АРПАД МАРКО: 1885

Некролог — — — — —	923
--------------------	-----

INHALT

I. WISSENSCHAFTLICHE GEDENKUNGSVERSAMMLUNG (Pécs 9. September 1966.)

***	Szigetvár 1566—1966 — — — — —	769
JÁNOS FÖLDVÁRI	Eröffnung — — — — —	770
ISTVÁN SINKOVICS	Die wichtigsten Fragen der Verteidigung gegen die Türken — — — — —	772
TAYYIB GÖKBILGIN	Die Belagerung und Einnahme Szigetvárs (nach türkischen Quellen) — — — — —	793
CYRIL HORÁČEK	Das Osmanische Reich und die Ständestaaten in Mitteleuropa im XVI. Jahrhundert — — —	800
GEORG WAGNER	Die europäische Lage 1566 und die Gründe des Nichtensatzes von Szigetvár — — — —	807
LÁSZLÓ BENCZÉDI	Die Lage des Militärs in den Festungskriegen gegen die Türken — — — — —	821
FERENC CSILLAG	Ungarische und türkische Waffen Mitte XVI. Jahrhunderts — — — — —	828
MIKLÓS HORVÁTH	Einige militärische Fragen der Verteidigung von Szigetvár — — — — —	844
GÉZA PERJÉS	Die militärischen Fragen der europäischen Kriege des osmanischen Reiches — — — — —	862
PÉTER SZEBENYI	Die Belagerung Szigetvárs im Jahre 1566. in der allgemeinen und mittelstufigen Geschichtslehre	873
LÁSZLÓ NAGY	Zur Problematik der Türken-Politik der Habsburgmacht in Ungarn im XVI. Jahrhundert —	878
GYULA RÁZSÓ	Einige Probleme der Kriegskunst und Organisation des österreichischen Heeres im XVI. Jahrhundert — — — — —	883

II. WISSENSCHAFTLICHE GEDENKUNGS VERSAMMLUNG (Szigetvár 10. September 1966.)

LAJOS RÚZSÁS	Einleitung zur Debatte des Gedenkbuches von Szigetvár — — — — —	893
--------------	---	-----

DISKUSSIONSBEITRÄGE ZUR DEBATTE
DES GEDENKBUCHES VON SZIGETVÁR

KÁLMÁN BENDA	— — — — —	897
GUSZTÁV HECKENAST	— — — — —	900
SÁNDOR TÓTH	— — — — —	903
LÁSZLÓ MAKKAI	— — — — —	904
GÉZA PERJÉS	— — — — —	905
MIKLÓS HORVÁTH	— — — — —	906
GÁBOR KOPASZ	— — — — —	907
ENDRE ANGYAL	— — — — —	908

BEANTWORTUNG DER DISKUSSIONS-
BEITRÄGE

LAJOS RÚZSÁS	— — — — —	911
--------------	-----------	-----

SCHLUSSWORT DES VORSITZENDEN

KÁROLY VÖRÖS	— — — — —	914
--------------	-----------	-----

RUNDSCHAU

L. N.	Das Gedenkbuch von Szigetvár Rezension — —	917
-------	--	-----

NACHRICHTEN

GY. R.	Internationale Historiker-Konferenz in Budapest über die Rolle der Donauländer im zweiten Welt- kriege — — — — —	921
--------	--	-----

Árpád Markó: 1885—1966

In memoriam — — — — —	923
-----------------------	-----

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI

Angyal Endre, az MTA Dunántúli Tudományos Intézetének munkatársa (Pécs) — *Benda Kálmán* kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének főmunkatársa — *Benczédi László* kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos munkatársa — *Dr. Cyril Horáček*, a Csehszlovák Tudományos Akadémia Keleti Intézetének tudományos munkatársa (Prága) — *Csillag Ferenc* kandidátus és *Horváth Miklós* kandidátus (Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Budapest) — *Földvári János*, Baranya megyei Tanács VB. elnökhelyettese (Pécs) — *Dr. Georg Wagner*, az Institut für Universalgeschichte, Internationales Forschungszentrum tudományos munkatársa (Salzburg) — *Heckenast Gusztáv* kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos munkatársa — *Dr. Kopasz Gábor*, a pécsi Állami Levéltár tudományos munkatársa — *Makkai László* kandidátus, az MTA Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa — *Nagy László* kandidátus, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos munkatársa — *Perjés Géza*, a Magyar Tudományos Akadémia munkatársa — *Rázsó Gyula*, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos munkatársa — *Rúzsás Lajos* kandidátus, az MTA Dunántúli Tudományos Intézetének főmunkatársa — *Sinkovics István* kandidátus, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem tanára — *Dr. Szebenyi Péter*, az Országos Pedagógiai Intézetének adjunktusa (Budapest) — *Dr. Tayyb Gökbilgin* egyetemi tanár (Istanbul) — *Tóth Sándor*, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum tudományos munkatársa — *Dr. Vörös Károly*, a Budapesti Történelmi Múzeum múzeológusa.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Főszerkesztő:

Sztana Béla

Tagok:

Csillag Ferenc, Horváth Miklós, Liptai Ervin, Mucs Sándor, Nagy Gábor,
Tóth Sándor

Felelős szerkesztő:

Otta István

Szerkesztő:

Molnár Pál

A szerkesztőség címe:

Budapest, I., Kapisztrán tér 2. sz. Telefon: 360—764

Felelős kiadó: Zrínyi Katonai Kiadó

Budapest, XIII., Dózsa György út 49. sz. Telefon: 409—550

Megjelenik negyedévenként

Egyes szám ára: 8 Ft. Előfizetési díj egész évre 32 Ft

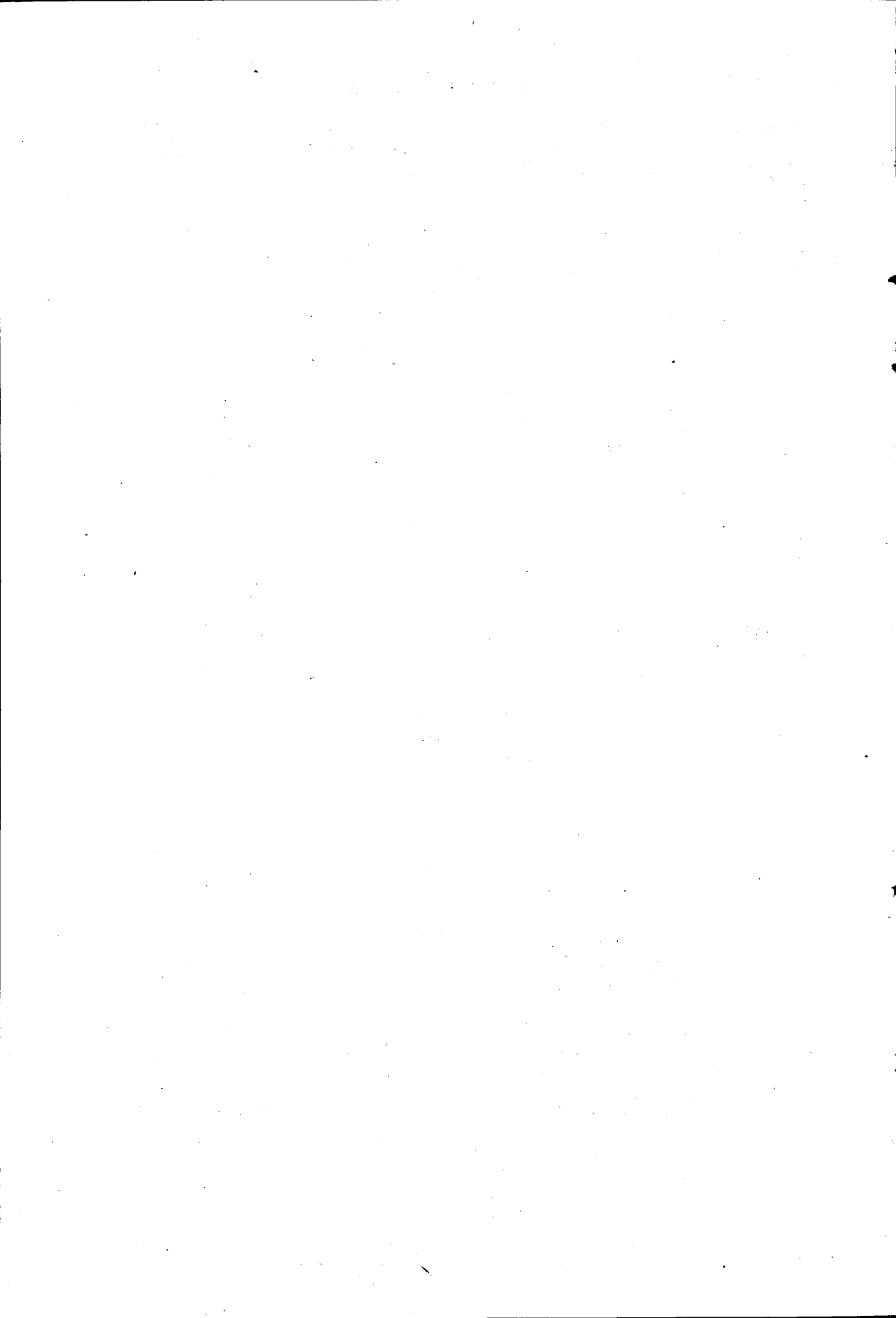
Előfizethető: Posta Központi Hírlap Iroda 1. sz. Hírlapboltjában
(Budapest, V., Bajcsy-Zsilinszky út 78. Telefon: 316—173), a Kiadóban
és bármely postahivatalban.

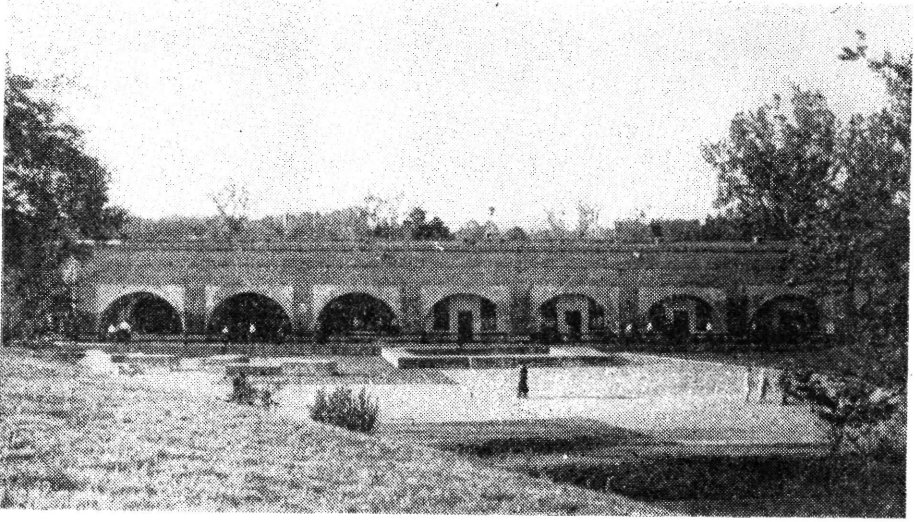
Csekkszámalszám: Közületi 61066, egyéni 61297, vagy átutalás a Bp.
MNB—8. sz. folyószámlájára.

INDEX: 25—371

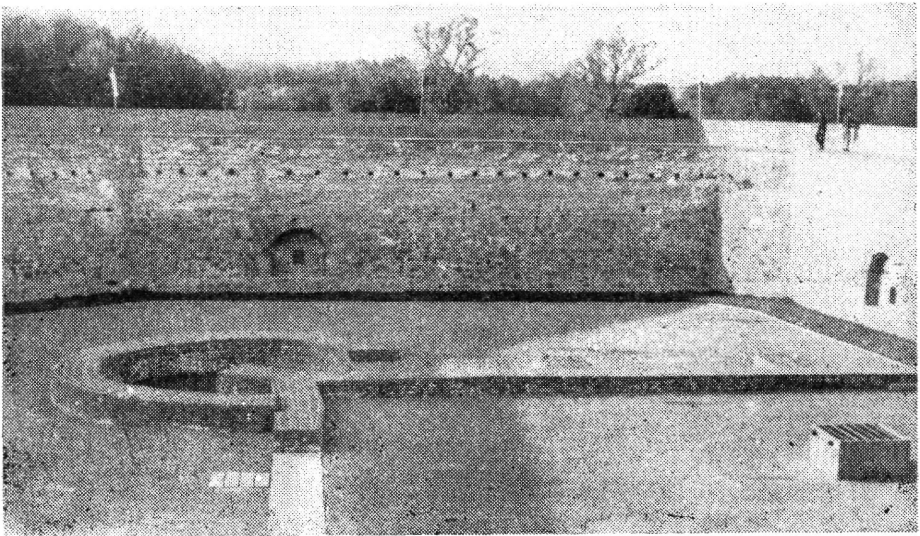

6603468/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest. F. v.: Bolgár I.

Kazamata-sor a vár északi oldalán

Szigetvár belső vára

(Molnár Pál felvétele)

Székely Bertalan: Zrínyi Miklós kirohanása

(Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)